

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 8, Number/Sayı 1, (2019)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

ARAŞTIRMA MAKALEŞİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 15.05.2019 | Kabul Tarihi: 13.06.2019

FRANCİS POULENC'İN *KLARNET VE PİYANO İÇİN SONAT*ININ KLARNET İCRACILIĞI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

İlkay AK

Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı
iakkoca@anadolu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-8321-1513>

Atıf / Citation: Ak İ. (2019). Francis Poulenc'in *Klarnet ve Piyano İçin Sonat*'inin Klarnet İcracılığı Yönünden İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 8(1), 217-229.

Özet

Bu çalışmada, 20. yüzyıl müziğinin en önemli bestecilerinden biri olan Francis Poulenc'in *Klarnet ve Piyano İçin Sonat*'i, klarnet icracılığı yönünden incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı klarnet icracılarının bu eseri daha rahat ve kolayca yorumlamalarına yardımcı olmak ve klarnet eğitimine katkı sağlamaktır.

Poulenc'in *Klarnet ve Piyano İçin Sonat*'i, 20. yüzyıl klarnet eğitim repertuvarının en önemli eserleri arasında yer alıp hem derslerde hem de konserlerde sıklıkla icra edilmektedir. Bestecinin 20. yüzyılda bestelediği bu eser dönemin stil özelliklerinin aktarılması açısından önemli bir yere sahiptir. Eser klarnet ailesinin soprano grubunun bir üyesi olan si bemol klarnet için yazılmıştır ve 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü Allegro Tristamente /Allegretto, ikinci bölümü Romanza/Très calme ve üçüncü bölümü Allegro Con Fuoco/Très anime'dir. Eserin birinci bölümü çabuk tempodun yanı sıra hüzünlü anlatımı da içermektedir. İkinci bölümü ağırca bir tempoda Romans'tır. Üçüncü bölümü ise ateşli ve çabuk tempoda bir Final'dir.

Bu çalışmada ilk olarak bestecinin müzikal kimliği hakkında genel bilgilere yer verilmiş, ardından klarnetli yapıtlarına kısaca değinilmiştir. En sonunda Poulenc'in *Klarnet ve Piyano İçin Sonat*'inin klarnet icracılığı yönünden incelenmesi yapılarak teknik ve müzikal açıdan zorluk teşkil edebilecek yerler belirlenmiş ve bu zorlukları azaltmaya yönelik çalışma önerilerinde bulunulmuştur. Elde edilen bu bilgiler ışığında eserin rahat ve kolayca yorumlanabilmesi için günümüz ve gelecek kuşak klarnet icracılarına yeni bir bakış açısı teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Poulenc, Klarnet, Sonat, İcracılık, Nüans, Artikülasyon

EXAMINING *SONATA FOR CLARINET AND PIANO* BY FRANCIS POULENC IN TERMS OF CLARINET PERFORMANCE

Abstract

In this study, *Sonata for Clarinet and Piano* by Francis Poulenc, who is one of the most important composers of the 20th century, is examined in terms of clarinet performance. The aim of this study is to help clarinet players perform the work with more ease and contribute to clarinet education.

Poulenc's *Sonata for Clarinet and Piano* is among the most important works of the clarinet education repertoire, and is frequently performed both in lessons and concerts. This work, which the composer had written in the 20th century, holds an important place with regards to conveying the stylistic characteristics of the era. The work is written for the Bb clarinet, which is a member of the soprano group of the clarinet family, and is in three movements. First movement is *Allegro Tristamente/Allegretto*, second movement is *Romanza/Très calme* and the third movement is *Allegro Con Fuoco/Très anime*. The first movement of the work, besides its quick tempo, includes a somber expression. The second movement is a slow tempo *Romance*. The third movement is a *Finale* in a quick and fiery tempo.

In this study, first of all, general information about the composer's musical identity is provided, then his works including clarinet are mentioned. Lastly, the sections of the *Sonata for Clarinet and Piano*, which include technical and musical challenges in clarinet performance are determined, and suggestions for overcoming these challenges are provided. This way, it is intended to provide current and future generation clarinet players with a new perspective for this work to be performed with ease in the light of the information provided.

Keywords: Poulenc, Clarinet, Sonata, Performance, Dynamics, Articulation

1. GİRİŞ

Francis Poulenc 7 Ocak 1899 yılında Paris'te dünyaya gelmiştir. Poulenc'e müzik sevgisini hayata daha olumlu yönleriyle bakabilen annesi vermiştir. Poulenc yıllar sonra besteleyeceği "*Dialogues des Carmelites*" operasını, "*bana müziği veren anneme, bana yazmanın zevkini veren Claude Debussy'e ve Monteverdi, Giuseppe Verdi, Modest Mussorgsky.....*" şeklinde ithaf etmiştir. Annesiyle 5 yaşındayken piyano çalışmaya başlayan Poulenc sekiz yaşına geldiğinde çalışmalarına Mademoiselle Melon ile devam etmiştir. Poulenc Franz Schubert'in (1797-1828) Kış Yolculuğu adlı eserini çalmayı öğrenmiş ve Fransızca çevirisini söyleyebilmiştir. 1915 yılında dönemin İspanyol piyanisti, Claude Debussy (1862-1918) ve Maurice Ravel'in (1875-1937) arkadaşı Ricardo Viñes (1875-1943) ile tanışmıştır. Mas (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2016: 11-12). 1914-1917 yılları arasında Viñes'in piyano öğrencisi olmuştur. Viñes, Poulenc'in anne ve babasının ölümünden sonra ruhani öğretmeni gibi olmuştur. Poulenc piyanist ve besteci olarak kariyeri konusunda Viñes'in kendisini yönlendirdiğini belirtmiştir. Viñes aracılığı ile Poulenc, Georges Auric (1899-1983), Eric Satie (1866-925) ve Manuel de Falla gibi müzisyenlerle tanışmıştır. Besteci ayrıca çocukluk arkadaşı Raymonde Linossier (1897-1930) aracılığı ile bazı şair ve yazarlar ve onların eserleri ile tanışmıştır (Rice, 2017: 157). Poulenc'in yakın arkadaşları Arnold Schönberg (1874-1951), Alban Berg (1885-1935), Anton Webern (1883-1945), Darius Milhaud (1892-1974), Satie ve Arthur Honegger (1892-1955) olmuştur. Poulenc ciddi bir müzik eğitimi almamasına rağmen yapmış olduğu bu arkadaşlıklarından dolayı müzik bilgisini yoğunlaştırmış ve babasından aldığı güçlü dinsel inancını çoğu yapıtında ortaya koymuştur (İlyasoğlu, 2001: 236).

Poulenc 1917 yılında Honegger, Milhaud, Auric, Germaine Tailleferre (1892-1983) ve Louis Durey isimlerindeki bestecilerle birleşerek, Paris'te Satie'nin *Parade Balesi*'nin yarattığı şaşkınlığı savunmak için *Les Six* (Altılar) gurubunu oluşturmuştur. Bu grup Fransa'nın güzel ve sağlıklı bir yolda gelişmesini istemiştir. Onlar Debussy'den, Florent Schmitt (1870-1958) ve Ravel'den

yorulduklarını söyleyerek daha sade eserlere yöneleceklerini belirtmişlerdir (Aktüze, 2007: 1710). Onların amacı daha yalın ve içten bir müzik yapmak olmuştur. Büyük salonlarda verilecek büyük çaplı orkestra eserleri yerine fuarlarda ve açık hava şenliklerinde çalınabilecek küçük müzik toplulukları için eserler yazılmaya başlanmıştır. Bu grubun en önemli üyeleri Milhaud ve Poulenc'dir. Poulenc, *Geç İzlenimci* bir müzik grubu olan bu grubun inanışlarına diğer üyelerinden daha fazla süre bağlı kalmıştır. Yaşamının tümünü besteciliğe ayıran Poulenc, çevresi tarafından çok sevilen popüler bir kişiliğe sahip olmuştur (İlyasoğlu, 2001: 234-236).

Poulenc'in Igor Stravinsky'e (1882-1971) olan hayranlığı çok küçük yaşlarda başlamış ve ondan her zaman etkilenmiştir. Poulenc'in müziğinde Stravinsky'nin ritmik çabukluğunu, Rus müziğinin metrik ritimlerini, Fransız bestecilerinin ise duygusallığını görmek mümkündür. Bestecinin 1917-1939 yılları arasında yaptığı çalışmalar Stravinsky ve neoklasik dönemi yansıtmaktadır. 1940-1950 yılları arasında yaptığı çalışmalar ise daha ciddi ve lirik bir çizgide olmuştur. Romantik ve ifadeli bir stil egemendir. Bestecinin bu yıllar arasında yaptığı müzik neoklasikten daha fazla neoromantiktir. Poulenc her ne kadar romantik yazımını geliştirmiş olsa da esprili neoklasik fikirlerinden tamamen vazgeçmemiştir. Mas (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2016: 13-17). Poulenc kendisini etkileyen bestecileri şöyle ifade etmiştir:

Hiç şüphe yok ki, beni müziğe uyandıran Debussy, ama bana sonraları yol gösteren Stravinsky'dir. Armonik düzenleme ise Ravel'e, daha da fazlasıyla estetik ve müzikal bağlamda Satie'ye fazlasıyla borçluyum. Ve Chabrier ise benim büyükbabamdır. Bernac (1977'den aktaran Mas, 2016: 14).

Poulenc'in bir besteci olarak ilk sahneye çıkışı bir avangart müzik konserinde Satie'ye adanmış olduğu oda müziği eseri *Rapsodie nègre* ile olmuştur. Stravinsky, Poulenc'i fark etmiş ve onun ilk eserlerinin Londra'da Chester yayınevi tarafından basılmasını sağlamıştır (Rice, 2017: 157).

Poulenc yirmili yaşlarında *La Bestiaire* adlı şarkılarının Paris'teki başarılı performansı ile kendisini iyi bir besteci olarak kabul ettirmiştir. Bu dönemin ardından Diaghilev'in isteği üzerine *Les Biches* adlı balesini yazmıştır. Başarı ile sergilenen balenin ardından 1924 yılında obua, fagot ve piyano için trio'sunu yazmıştır. Besteci bu dönem içerisinde pek çok oda müziği eseri yazmış ve vokal besteler yapmıştır. Mas (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2016: 15).

Poulenc, 1930 yılında bariton Pierre Bernac (1899-1979) ile bir düet oluşturmuş ve ilk dini eserini bestelemiştir. Poulenc, Bernac ile 1934-1959 yılları arasında konserler vermiş ve onunla olan resitalleri için yaklaşık doksan şarkı yazmıştır. 2. Dünya savaşı sırasında Poulenc, Alman'lar tarafından ele geçirilmiş olan Noizay'da yaşamıştır. 1947 yılında *Les mamelles des Tirésias* (Tirésias'in Göğüsleri) başlıklı ilk operasını bestelemiştir. Poulenc ertesi yıl Amerika'da ilk konser turnesini yapmış ve 1960 yılına kadar düzenli olarak Amerika'ya gitmiştir. Besteci opera, bale, film müziği, orkestra müziği, koro müziği, grup veya orkestra eşlikli solo ses, piyano ile ses, piyano ile iki ses, bir melodrama, oda müziği ve solo enstrümantal eserler ve piyano sololarında bulunduğu yaklaşık 200 eser bestelemiştir (Rice, 2017, s. 158).

2. POULENC'İN KLARNETLİ YAPITLARINA GENEL BAKIŞ

Her çalgı için besteleri olan Poulenc'in son üç sonatı üfleme çalgılar içindir. Besteci Flüt-Piyano Sonatı'nı 1956 yılında, Obua-Piyano ve Klarnet-Piyano Sonatlarını ise 1962 yılında bestelemiştir. Besteci sonatlarında çabuk-ağır-çabuk şemasını değerlendirmiş ve bu şemayı Klarnet Sonatı'nda da uygulamıştır. İki Klarnet için Sonatı'nı 1921 yılında, Klarnet ve Fagot için Sonatı'nı ise 1924 yılında bestelemiştir (Aktüze, 2007: 1709-1710). Bestecinin genç bestecilik ve Satie'nin etkisi altında yazdığı

ilk besteleri arasında bu ikili enstrümanlar için sonatları bulunmaktadır. Bestecinin bu eserleri şakacı, basit ve espirili bir biçimdedir. Her iki eserin süresi oldukça kısadır ve her ikisinde de Fransız Altılar'ın etkileri ön plana çıkmaktadır. Klarnet ve Fagot Sonatı'nda melodik hisler belirginken İki Klarnet Sonatı'nda melodik hisler ön plana çıkmamaktadır. Mas (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2016: 16).

Poulenc'in en çok tanınan ve çalınan oda müziği eserlerinden biri olan Altılısı'nda da klarnet kullanılmıştır. Besteci bu eseri bestelemeye 1932 yılında başlamış, 1933 yılında bitirmesine rağmen 1939 yılında tekrar gözden geçirme ihtiyacı duymuştur (Aktüze, 2007: 1710). Bestecinin Flüt, Obua, Klarnet, Fagot, Korno ve Piyano için yazdığı bu eseri solo sonatlara geçiş olarak tanımlanabilir. Bestecinin daha önce sözü geçen Flüt, Klarnet, Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, Bariton ve Piyano için *Rapsodi négre* adlı oda müziği eserinde de klarnet kullanılmıştır. Bestecinin bu eserleri profesyonel klarnet icracılığı gerektiren bir yapıdadır. Sözü geçen eserler ve bölümleri aşağıda sıralanmıştır;

İki Klarnet için Sonat FP 7

I. Bölüm: Presto

II. Bölüm: Andante -Trés lent

III. Bölüm: Vif - Vite_avec joie

Klarnet ve Fagot için Sonat FP 32

I. Bölüm: Allegro - Très rythmé

II. Bölüm: Romance - Andante très doux

III. Bölüm: Finale - Très animé

Piyano, Flüt, Obua, Klarnet, Fagot ve Korno için Altılı FP 100

I. Bölüm: Allegro Vivace - Très vite et emporté

II. Bölüm: Divertissement - Andantino

III. Bölüm: Finale - Prestissimo

Flüt, Klarnet, Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, Bariton ve Piyano için Rapsodi négre FP 3

I. Bölüm: Prélude - Modéré

II. Bölüm: Ronde - Très vite

III. Bölüm Honoloulou - Vocal interlude - Lent et monotone

IV. Bölüm: Pastorale - Modéré

V. Bölüm: Final: Presto et pas plus

3. FRANCİS POULENC'İN KLARNET VE PİYANO İÇİN SONATI (FP 184)

Poulenc'in başka eserlere yoğunlaşmasından dolayı geciken Klarnet ve Piyano için Sonatı 8 Kasım 1962 yılında tamamlanmış, düzenlenmiş ve tekrar kopyalanmıştır. Poulenc 17 Kasım'da,

konser organizatörü olan Doda Conrad'a (1905-1998), hem klarnet hem de obua sonatlarının ikisinin de 10 Nisan 1963 yılında New York'da ve 27 Nisan'da Chicago'da seslendirileceklerini yazmıştır. Schmidt (1995'den aktaran Rice, 2017: 159) Ancak Poulenc 30 Ocak 1963 yılında kalp krizinden ölmüştür.

Sonat Poulenc'in değerli arkadaşı Arthur Honegger'e ithaf edilmiştir. Eserin ilk seslendirilişi 10 Nisan 1963 yılında New York'da *Carnegie Hall*'de klarnetçi Benny Goodman (1909-1986) ve piyanist Leonard Bernstein (1918-1990) tarafından yapılmıştır. Sonatın ilk basımı 1963 yılında Londra'da *Chester Music* tarafından basılmış, yenilenmiş basımı ise 2006 yılında ve *Millan Sachania* edisyonunda yine Londra'da *Chester Music* tarafından yapılmıştır. Schmidt (1995'den aktaran Rice, 2017: 157). Sonatın Chester müzik tarafından 16 edisyonu basılmıştır. 1963 yılında basılan ilk edisyonunda Poulenc'in ani ölümünden dolayı birçok nota belirsizlikleri bulunmuştur (Rice, 2017: 163). İlk edisyondan son edisyona kadar birçok değişiklik yapılmıştır, fakat Dr. Millan Sachania 2006 yılında Poulenc'in kopyasını kullanarak yaptığı 16. edisyonda cümle bağları ve nota bağları konusunda daha çok netlik kazandırmış ve yazım hatalarını düzeltmiştir. Sachania (2006'dan aktaran Rice, 2017: 163-164).

4. YÖNTEM

Bu makalenin genel amacı, klarnet eğitim süreci içerisinde Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatındaki zorlu pasajlarda öğrencinin doğru bir şekilde çalışma bilincinin gelişmesidir. Öğrencilerde bu bilinci geliştirebilmek için yazarın 19 yıllık eğitim deneyimlerinden faydalanılmış ve 2 farklı sınıftaki lisans öğrencisiyle bu eser 4 ay boyunca çalışılmıştır. Konservatuvarlarda klarnet eğitimi çoğunlukla öğrencilerle birebir yapılan bir eğitim olduğu için bu 2 öğrenci üzerinde yapılan çalışma rahat bir şekilde gözlemlenmiş ve sonuca daha kısa bir sürede ulaşılmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin gelişimini izlemek için özgün bir yöntem önerilmiştir.

Sonat içerisinde bulunan duraklar, nüans ve artikülasyon değişimleri özellikle hızlı, teknik pasajların yorumu, 2 öğrenci içinde önemli zorluklar teşkil etmektedir. Bu çalışmada, eserin klarnet icracılığı yönünden incelenmesi yapılırken bu tür zorlukların nasıl aşılması gerektiği ve çözüm önerileri yazarın hem kendi gözlem ve deneyimlerinden hem de öğrencilerle yaptığı çalışmalardan yararlanılarak örneklerle sunulmuştur. Ayrıca bu örneklerde klarnet eğitiminde her bir öğrencinin farklı tekniklere ihtiyaç duyabileceği de düşünülerek genel bir çalışma planı uygulanmıştır.

Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatı klarnet eğitim repertuarının en önemli eserleri arasındadır. 20. yüzyılda bestelenen bu eser öğrencilere dönemin stil özelliklerinin aktarılması açısından önemli bir yere sahiptir. Eser dinleyicinin dikkatini müzikal fikirlerin etkileyici bir görünümü ile hemen çekmekte ve repertuardaki eserlerin birçoğuna yenilikçi bir zıtlık sunmaktadır (Rice, 2017: 164).

Sonat 3 bölümlü neoklasik bir eserdir. Birinci bölümü *Allegro Tristamente/Allegretto*, ikinci bölümü *Romanza/Très calme* ve üçüncü bölümü *Allegro Con Fuoco/Très anime*'dir.

5. FRANCİS POULENC'İN KLARNET VE PİYANO İÇİN SONATI'NIN (FP 184) KLARNET İCRACILIĞI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

5. 1. 1. Bölüm Allegro Tristamente/Allegretto

Francis Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatı'nın birinci bölümü çabuk temponun yanı sıra hüzünlü anlatımı içermektedir. Metronom hızı 67. ölçüye kadar 4'lük değere 136'dır. Bölümün 67. ölçüsünden 106. ölçüsüne kadar olan kısım 4'lük değere 54, 106. ölçüsünden bölümün sonuna kadar olan kısım ise 4'lük değere 136'dır. Birinci bölüm 133 ölçü sürmekte ve nüanslar pianissimo'dan fortissimo'ya kadar çeşitlilik göstermektedir. Bölümde fortissimo nüansı 1. ila 6., 49. ila 51. ve 60. ila 66. ölçüler arasında kullanılmıştır. Bu ölçüler arası diyafram direncinin en önemli olduğu yerlerdir ve bu kısımlarda dinamiği sürdürebilmek bölümün karakterinin ortaya çıkması açısından önem teşkil etmektedir.

1. ila 3. ölçüler arasında (Şekil 1) 16'lık nota değerinde 4'lü nota grupları vardır. Her 4'lü nota grubunun ilk notasında aksan artikülasyonu kullanılmıştır. Bu artikülasyon icra edilirken atik ve çevik olunmalı, tempo aksatılmamalı ve piyano ile olan birliktelik göz ardı edilmemelidir. Aynı artikülasyon 11., 41., 42. ve 109. ölçülerin ilk notalarında da kullanılmıştır, bu ölçülerde dikkatle icra edilmelidir.

Şekil 1. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 1-3. ölçüler arası

Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

Bölümün 6. ölçüsünde bulunan 16'lık ve 8'lik notalarda staccato artikülasyonu kullanılmıştır (Şekil 2). Bu artikülasyonun olduğu yerlerde seslerin vuruş değerinin yarısı kadar ve ritmik bir şekilde çalınacağına dikkat edilmelidir. Her bir nota fortissimo nüansı ile tane tane yutulmadan yorumlanmalıdır.

Şekil 2. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 6. ölçü

Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

7. ölçüde bulunan pianissimo nüansı 6. ölçüde bulunan fortissimo nüansının hemen ardından gelmektedir (Şekil 3). Bu yer nüansların ani karşıtlıklarının bulunduğu ilk kısımdır. Bu nüans zıtlığına dikkat ederek icra etmek gerekmektedir. Aksi takdirde iki nüans arasındaki zıtlık fark edilmemektedir. Eserin içerisinde bulunan nüansların ve artikülasyonların yazıldığı gibi ifade edilmesi bölümün karakterinin ortaya çıkması ve müzikalitenin devamlılığı açısından önem teşkil etmektedir.

Şekil 3. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 6-7. ölçüler arası

Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

9. ila 48. ölçüler arasında piano, mezzoforte ve crescendo nüansları bulunmaktadır. Bu nüansların birbirini takip ederek sürekli değişmesi bölümü oldukça renklendirmektedir.

Bu bölümde konulan nefes işaretleri nefes gereksiniminden daha çok duraklar oluşturmak için konulmuştur. Bölümün 16. ve 18. ölçülerinde (Şekil 4) bu durak işaretlerinden bulunmaktadır. Aynı şekilde 39. ve 58. ölçülerin sonlarında ve 102. ölçüde de bu nefes işaretlerinden vardır. Bu işaretlerin olduğu yerlerde müzikal akış içerisinde anlık durulup devam edilmelidir.

Şekil 4. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 16-18. ölçüler arası

Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

Bölümün 20. ölçüsünde 5'lemeler bulunmaktadır (Şekil 5). Bu 5'lemeleri icra ederken parmaklarda biraz kasılma olabilir. Bunu önlemek için her bir 16'lık notaya 1 vuruş vurularak çalışılabilir ve her bir 16'lık nota 4'lük nota değerinde düşünülebilir (Şekil 6). Bu çalışma yapılırken hedef tempoya ulaşana kadar tempo yavaş yavaş hızlandırılmalıdır. Ayrıca parmakları daha esnek hale getirebilmek için çalışma ileri-geri şeklinde de yapılabilir (Şekil 7). İstenilen tempoya gelindiğinde notanın orjinalinde yazıldığı gibi bir 4'lük değer içerisinde 5'leme 5 eşit parçaya bölünerek çalışılabilir. 46. ve 118. ölçülerde bulunan 5'lemelerde de aynı çalışmalar uygulanabilir.

Şekil 5. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 20. ölçü

Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

Şekil 6. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 20. ölçü, 1. çalışma şekli

Şekil 7. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 20. ölçü, 2. çalışma şekli

22. ölçüde bulunan 32'lik seslerde her bir ses tane tane ve ritmik bir şekilde duyulmalıdır (Şekil 8). Eğer parmaklar perdelerin üzerinde ritmik bir şekilde hareket edemiyorsa pasaj çalışması önerilebilir. Bunun için yapılacak çalışmada 4 tane 32'lik notanın 4 tane 16'lık nota olarak düşünülmesi ve 4 tane 16'lık notaya 1 vuruş vurulması gerekmektedir (Şekil 9). Ayrıca pasaj çalışması ileri-geri şeklinde de yapılabilir (Şekil 10). Aynı ritmik yapı 48. ve 52. ölçülerde de bulunmaktadır. 22. ölçüdeki pasaj için önerilen çalışmalar bu ölçüler içinde uygulanabilir. Bu çalışmaların hepsi metronomla yapılmalıdır.

Şekil 8. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 22. ölçü
Kaynak: (Poulenc, 1963: 2)

Şekil 9. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 22. ölçü, 1. çalışma şekli

Şekil 10. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 22. ölçü, 2. çalışma şekli

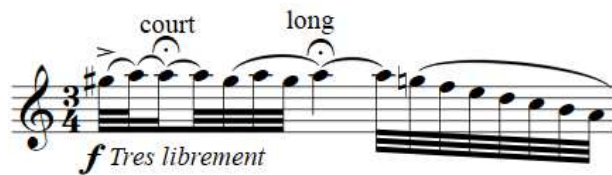
60. ölçüde başlayan fortissimo nüansı 67. ölçüye kadar sürmekte ve bu kısımda klarnetin bütün ses alanları kullanılmaktadır. Hızlı tempoda art arda farklı ses alanlarının kullanılması temponun aksamasına neden olabilmektedir. Temponun aksamaması ve müzikalitenin devamlılığı açısından bu kısmın metronomla yavaş tempodan hedef tempoya gelene kadar çalışılması önem teşkil etmektedir.

Bölüm 67. ölçüde *Trés calme* başlığı altında sakin olunması gereken bir tempoya düşmektedir. Bu kısımda pianissimo, mezzoforte ve forte nüansları kullanılmıştır. Metronom hızı 4'lük değere 54'tür. 39 ölçü süren bu sakinlik 106. ölçüde temponun allegretto olmasıyla bozulmaktadır. Bölüm, başladığı hızda ve pianissimo nüansı ile sona ermektedir.

5. 2. 2. Bölüm Romanza/Trés calme

Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatı'nın ikinci bölümü ağırca temponun yanı sıra duygulu anlatımı içermektedir. Metronom hızı 4'lük değere 54'tür. Bu metronom hızıyla başından sonuna kadar sakin bir şekilde icra edilmelidir. Bölüm 133 ölçü sürmekte ve nüans olarak pianississimo'dan forte'ye kadar çeşitlilik göstermektedir.

Bölümün ilk ölçüsü pianissimo nüansı ile başlamakta ve bu nüans 2 ölçü sürmektedir. 3. ölçüde ise forte nüansı vardır. Bölümün karakterinin ortaya çıkması açısından her iki nüansın özenle icra edilmesi önem teşkil etmektedir. 3. ölçü (Şekil 11), ölçünün hemen altında yazıldığı gibi *Tres librement* (sakin ve özgürce) ifade edilmelidir. Bununla birlikte ölçünün ilk puandorg'u yazıldığı gibi *court* (kısa), ikinci puandorg'u ise müziğin akışına göre *long* (uzun) icra edilmelidir. Ayrıca ölçünün ilk sesinde bulunan aksan artikülasyonu gözden kaçırılmamalıdır.

Şekil 11. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 3. ölçü

Kaynak: (Poulenc, 1963: 4)

Bölümün 8. ölçüsünde noktalı 8'lik notanın ardından gelen 4 tane 64'lük nota ritmik bir şekilde tane tane ve tempoyu aksatmadan icra edilmelidir (Şekil 12). Eğer parmaklar perdeler üzerinde ritmik bir şekilde hareket edemiyorsa önerilecek çalışmalar yapılabilir. İlk yapılacak çalışmada 64'lük notaların her biri 16'lık nota olarak düşünülmesi ve 4 tane 16'lık notaya 1 vuruş vurularak çalışılmalıdır (Şekil 13). Daha sonra 32'lik nota olarak düşünülmesi ve 8 tane 32'lik notaya 1 vuruş vurularak çalışılmalıdır (Şekil 14). En son ise 64'lük nota olarak düşünülmesi ve 16 tane 64'lük notaya 1 vuruş vurularak çalışılmalıdır (Şekil 15). Bu çalışmalar yapılırken icracı metronom hızına enstrüman üzerindeki teknik yeterliliğine göre karar vermelidir. Önerilen bu çalışmalar belirlenen tempolarda parmaklar perdeler aşına olana kadar tekrar etmelidir.

Şekil 12. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 8. ölçü

Kaynak: (Poulenc, 1963: 4)

Şekil 13. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 8. ölçü, 1. çalışma şekli

Şekil 14. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 8. ölçü, 2. çalışma şekli

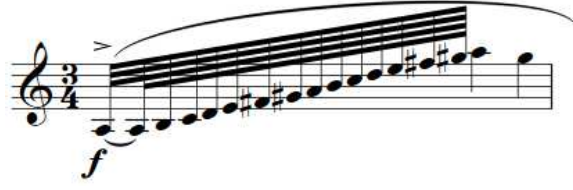

Şekil 15. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 8. ölçü, 3. çalışma şekli

11. ila 18. ölçüler arası yazıldığı gibi *trés doux et mélancolique* (çok tatlı ve melankoli) bir şekilde, pianissimo ve mezzopiano nüanslarıyla sakince icra edilmesi gereken yerlerden biridir.

19. ölçünün başında 32'lik notanın ardından 14 tane 64'lük nota gelmektedir ve forte nüansı kullanılmıştır (Şekil 16). Bu notalar grubunun olduğu yerde hiçbir nota yutulmamalı, forte nüansı gözden kaçırılmamalı ve tempo aksatılmamalıdır. Bu çıkıcı notalar grubunda legato artikülasyonu bulunmaktadır. Bu artikülasyonla birlikte parmakların koordinasyonu çok önemlidir. Parmaklarda çok az kasılma olduğunda bile tempo aksayabilmektedir. Bu ölçüde seslerin eşitliğini ve parmak rahatlığını sağlayabilmek için birkaç çalışma önerilebilir. İlk olarak yukarıdaki çalışmada da önerildiği gibi 64'lük notaların her biri 16'lık nota olarak düşünülerek ve 4 tane 16'lık notaya 1 vuruş vurularak çalışılmalıdır. 32'lik nota ise 8'lik nota olarak düşünülmelidir (Şekil 17). Parmakların perdeler aşına olabilmesi için bu çalışma ileri-geri şeklinde de yapılabilir (Şekil 18). Daha sonra 64'lük notalar 32'lik nota olarak düşünülmesi ve 8 tane 32'lik notaya 1 vuruş vurularak çalışılmalıdır. 32'lik nota ise 16'lık nota olarak düşünülmesi (Şekil 19). Bu kısımda da ileri-geri şeklinde çalışma yapılabilir (Şekil 20). En sonunda notanın orijinalinde yazıldığı gibi 1 vuruşa ilk nota 32'lik ve diğerleri 64'lük nota olarak düşünülerek çalışılmalıdır. 19. ölçüde bulunan notalar grubunun tekrarı 21. ölçüde de yapılmaktadır, aynı çalışmalar bu ölçü içinde yapılabilir. Bu

ölçülerin sakin ve akıcı bir şekilde icra edilmesi müzikal bütünlüğün sağlanması açısından önem teşkil etmektedir.

Şekil 16. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 19. ölçü
Kaynak: (Poulenc, 1963: 5)

Şekil 17. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 19. ölçü, 1. çalışma şekli

Şekil 18. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 19. ölçü, 2. çalışma şekli

Şekil 19. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 19. ölçü, 3. çalışma şekli

Şekil 20. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 19. ölçü, 4. çalışma şekli

31. ölçüden itibaren piyano ve klarnet arasındaki soru-cevap ilişkisi gözden kaçırılmamalı ve nüanslar özenle icra edilmelidir. İlk olarak 31. ila 32. ölçülerde piyano 2 ölçülük solosunu duyurmaktadır. Piyanonun ardından klarnet ona cevap vermektedir (Şekil 21). Piyano solosunun ilk ölçüsünde 4'lük değerinde, klarnet solosunun ilk ölçüsünde ise 8'lik değerinde notalar vardır. Piyano ve klarnetin 2. ölçülerinde 2 noktalı sekizlik ve 2 tane 64'lük nota bulunmaktadır. Klarnet ve piyano arasında bu soru-cevap ilişkisi 41. ila 44. ölçüler arasında ve 55. ila 58. ölçüler arasında da devam etmektedir. Nüans olarak bakıldığında ilk soloyu piyano pianissimo nüansı ile, klarnet ise mezzoforte nüansı ile icra etmektedir. 2. soloda her iki entrümanda da mezzoforte nüansı kullanılmıştır. 3. soloyu ise piyano pianissimo nüansı ile, klarnet ise piano nüansı ile icra etmektedir. Bu kısımda piyano ve klarnetin birbirini dinleyerek ve her ikisinin de 2. ölçülerinde gelen nota değerlerini yazıldığı gibi, aksatmadan icra etmeleri bölümün müzikal bütünlüğünün sağlanması açısından önemlidir.

Şekil 21. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 31-34. ölçüler

Kaynak: (Poulenc, 1963: 5)

Bölümde piannississimo nüansı sadece 69. ölçüde bulunmakta ve 2 ölçü sürmektedir. Bölümün 74. ölçüsünde gelen 64'lük notaların her biri ritmik bir şekilde duyulmalıdır. Bölümün 8. ölçüsü için yapılacak olan çalışmalar bu kısım içinde önerilebilir. Bölüm pianissimo nüansının ardından gelen mezzoforte nüansıyla sona ermektedir.

5. 3. 3. Bölüm Allegro Con Fuoco/Très anime

Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatı'nın üçüncü bölümü ateşli ve çabuk tempoda bir final'dir. Hareketli ve canlı icra edilmesi gereken bir bölümdür. Metronom hızı dörtlük değere 144'tür. Bölüm 128 ölçü sürmekte ve nüanslar piano'dan fortississimo'ya kadar çeşitlilik göstermektedir. Bölüm forte ve fortissimo nüansları hakimdir. Sadece 14. ölçüde ve 97. ila 99. ölçüler arasında piano nüansı kullanılmıştır.

Bölüm fortissimo nüansıyla başlamakta ve bu nüans 12. ölçünün sonuna kadar sürmektedir. Neredeyse bölüm boyunca kullanılan bu nüansın devamlılığını sağlamak bölümün canlı kalabilmesi açısından önem teşkil etmektedir. Bölümün ilk 6 ölçüsü 106. ila 111. ölçüler arasında, İlk 2 ölçüsü ise 80. ila 81. ölçüler arasında forte nüansı ile tekrar etmektedir. Bölüm boyunca forte ve fortissimo nüanslarının istikrarlı bir şekilde sürdürülebilmesi için güçlü bir diyafram direncin olması önem teşkil etmektedir.

Bölümün 3. ila 4. ölçülerinde 3 tane art arda gelen 3'lü 32'lik nota grupları vardır (Şekil 22). Bu 32'lik nota gruplarının olduğu yerde icracılar bazen zorlanabilmekte ve notaları sıkıştırarak çalabilmektedirler. Bu kısım geldiğinde sakinlik her zaman korunmalı ve metronomla çalışılmalıdır. Çalışma yapılırken metronomun hızı parmakların perde üzerinde rahat hareket edebildiği hıza kadar indirilmeli, ardından hız kontrollü ve aşamalı bir şekilde yavaş yavaş yükseltilmelidir. Sözü geçen ölçülerde 1 vuruş olarak 4'lüğe 4'lük değil de 8'liğe 4'lük düşünülmesi daha kısa sürede problemin çözülmesine yardımcı olabilmektedir. Bu durumda ölçüye 4 vuruş değil, 8 vuruş vurulması gerekmektedir (Şekil 23). Bu çalışmalar aynı ritmik yapıya sahip olan 10. ila 11. ölçüler ve 108. ila 109. ölçüler arasında da yapılabilir. Bu ölçüler arasında bulunan 3'lü 32'lik nota gruplarının hepsi özenle icra edilmeli ve tane tane duyulmalıdır.

Şekil 22. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 3-4. ölçüler arası
Kaynak: (Poulenc, 1963: 6)

Şekil 23. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 3-4. ölçüler arası, çalışma şekli

12. (Şekil 24), 43., 89., 111. ve 112. ölçülerin sonlarında bulunan nefes işaretleri (daha önce 1. bölümde de sözü geçtiği gibi) nefes gereksiniminden daha fazla duraklar oluşturmak için konulmuştur. Bu kısımlarda da müzikal akış içerisinde anlık durulup devam edilmelidir.

Şekil 24. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 12. ölçü
Kaynak: (Poulenc, 1963: 6)

Bölümün 18. ila 20. (Şekil 25), 26. ila 28. ve 83. ila 85. ölçülerinde özellikle aksan ve staccato artikülasyonları gözden kaçırılmamalı ve bu kısımlar özenle icra edilmelidir. Sadece bu kısımda değil eserin bütün bölümlerinde müzikal karakterin ortaya çıkması açısından artikülasyonların ve nüansların önemi büyüktür. Ayrıca eserin her bölümü ritmik bir şekilde icra edilmeli ve tempo aksatılmamalıdır.

Şekil 25. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 18-20. ölçüler arası
Kaynak: (Poulenc, 1963: 6)

Bölümde 26. ila 28. ölçüler arası 3. oktav seslerin en yoğun kullanıldığı yerlerden biridir (Şekil 26). Bu kısımda aksan, staccato ve legato artikülasyonları kullanılmıştır. Bu artikülasyonlar gözden kaçırılmamalı ve özenle icra edilmelidir. Klarnetin üçüncü oktav seslerinde her oktavdaki seslerde yapıldığı gibi çene, dudak, dil ve diyafram nefesi kontrolü sağlanmalı ve ton renginin bozulmamasına dikkat edilmelidir.

Şekil 26. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 26-28. ölçüler arası
Kaynak: (Poulenc, 1963: 6-7)

Bölümün son ölçüsünde de 3. oktav sesleri yoğun kullanılmıştır. Ancak bölüm klarnetin en alt oktavındaki fa diyez sesiyle sona ermektedir (Şekil 27).

Şekil 27. F. Poulenc Klarnet ve Piyano için Sonat, 128. ölçü (son ölçü)
Kaynak: (Poulenc, 1963: 8)

SONUÇ

Tarih boyunca klarnetin solo, oda müziği ve orkestra eserlerinde kullanılması gün geçtikçe klarnetin popülaritesini artırmış ve klarnet repertuarının zenginleşmesine yol açmıştır. Klarnet için bestelenen eserler klarnet eğitimcilerini teknik ve müzikal öğreticilikleri açısından geliştirici olmaya yönlendirmiştir.

Klarnet eğitim repertuarını 20. yüzyıl eserleriyle zenginleştiren bestecilerden biri Poulenc'dir. Poulenc'in İki Klarnet için Sonatı, Klarnet ve Fagot için Sonatı, Klarnet ve Piyano için Sonatı ve oda müzikleri klarnet eğitim repertuarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Poulenc'in sözü geçen eserlerden Klarnet ve Piyano için Sonatı klarnet derslerinde ve konserlerde sıklıkla icra edilmektedir. Teknik beceri ve müzikaliteyi ön plana çıkartan bu eser 3 bölümden oluşmaktadır. Eserin her bir bölümü profesyonel klarnet icracılığı gerektiren bir yapıdadır. Eserin en önemli güçlüğü parmakların perdeler üzerindeki ritmik hareketinin sağlanmasıdır. Metronomla yapılacak çalışmalar eserin rahat ve kolayca icra edilebilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada Poulenc'in Klarnet ve Piyano için Sonatı'nın klarnet icracılığı yönünden incelenmesi yapılmış ve çalışma önerileri ile birlikte icra tekniklerine dikkat çekilmiştir. Bu çalışmalar ışığında günümüz ve gelecek kuşak klarnet icracılarına yeni bir bakış açısı teşkil edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aktüze, İ., (2007), *Müziği Okumak*, Cilt 4, (2. baskı), Pan Yayıncılık, İstanbul.

İlyasoğlu, E., (2001), *Zaman İçinde Müzik*, (6. baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Mas, M.S., (2016), *Francis Poulenc'in Obua ve Piyano Sonatı'nın (FP 185), Obua, Fagot, Piyano için Trio'sunun (FP 43) ve Piyanolu Altılı'sının (FP 100) Obua Tekniği Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzik Anasanat Dalı Üfleme ve Vurma Çalgılar Programı, İstanbul.

Poulenc, F., (1963), *Sonata for Clarinet in B flat and Piano*, J&W Chester/Edition Wilhelm Hansen London Ltd, London.

Rice, A. R., (2017), *Notes For Clarinetists A Guide To The Repertoire*, Oxford University Press, New York.